

Чернівецький медичний коледж
Буковинського державного медичного університету
Кафедра медсестринства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник директора
з навчальної роботи

к.мед.н. Т.І.Бойчук

«28» 08 2019р.

СИЛАБУС

«Медсестринської переддипломної практики»

Курс – I

Спеціальність 223 Медсестринство

Галузь знань 22 Охорона здоров'я

Освітньо-професійна програма Сестринська справа

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

«Розглянуто»

Кафедра медсестринства

В.о. завідувача кафедри медсестринства

_____ к.мед.н. Новицька І.О.

Протокол № 2 від «27» серпня 2019 року

Чернівці 2019

Силабус «Медсестринської переддипломної практики»
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Спеціальності 223 Медсестринство
Освітньо-професійної програми «Сестринська справа»
«27» серпня 2019 року – 19 с.

Розробники програми: к.мед.н. Кузик Ф.В., к.мед.н. Бойчук Т.І., Маковійчук
О.М., к.мед.н. Новицька І.О., Піц Л.О., к.мед.н. Герман Л.В., Тофан Г.Д.

Силабус розглянуто на засіданні кафедри медсестринства
Протокол № 2 від «27» серпня 2019 року
В.о. завідувача кафедри медсестринства к.мед.н. Новицька І.О.

Ухвалено на засіданні Педагогічної ради
Чернівецького медичного коледжу БДМУ
Протокол № 1 від «28» серпня 2019 року.
Голова к.мед.н. Кузик Ф.В.

1. Загальні відомості

Відомості про викладачів медсестринської переддипломної практики

Назва практики	Медсестринська переддипломна практика
Розробники програми	к.мед.н. Кузик Ф.В., к.мед.н. Бойчук Т.І., Маковійчук О.М., к.мед.н. Новицька І.О., Піц Л.О., к.мед.н. Герман Л.В., Тофан Г.Д., к.мед.н. Тащук І.В., Калмикова Н.І., магістр медсестринства Рошка В.М.
Контактний телефон	(0372)53-22-14
E-mail:	https://www. Chern_medcollege@ukr.net
Сторінка на сайті коледжу	https://www.medkol.cv.ua/sylabusy/ , http://medkol-moodle.net.ua/course/index.php?categoryid=23

2. Контактна інформація

Чернівецький медичний коледж БДМУ
Україна, 58001, м. Чернівці вул. Героїв Майдану, 60
Тел/факс: (0372)53-22-14 <https://www.medkol.cv.ua>
https://www.Chern_medcollege@ukr.net

3. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньокваліфікаційний рівень, форма навчання	Характеристика
Кількість кредитів – 4 (1 кредит ECTS – 30 год.)	Галузь знань 22 Охорона здоров'я	Обов'язкова
Модулів – 1	Спеціальність 223 МЕДСЕСТРИНСТВО	Термін пнавчання (рік) 1-2
Змістових модулів – 4		
Загальна кількість годин – 120 год.		
Кількість аудиторних годин – 15 год.	Ступінь вищої освіти бакалавр	Педагогічна практика – 15 год.
Кількість годин роботи у відділеннях – 45 год.		Робота у відділеннях: терапевтичного профілю – 15 год. хірургічного профілю – 15 год. педіатричного профілю – 15 год.
		Самостійна робота - 60 год.
		Індивідуальні завдання

Кількість годин самостійної роботи студента – 60 год.	Вид контролю: Модульний контроль
--	---

3. Політика навчальної дисципліни

Медсестринська переддипломна практика є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми, один із останніх етапів навчання для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Спеціальності 223 Медсестринство освітньо-професійної програми «Сестринська справа». Практика студентів є невід'ємною складовою частиною процесу підготовки спеціалістів у вищих навчальних закладах і передбачає проведення для отримання достатнього обсягу практичних навичок і вмінь.

Студент зобов'язаний в повному обсязі оволодіти вміннями, практичними навичками та компетентностями за спеціальністю.

Політика щодо дотримання принципів академічної доброчесності здобувачів вищої освіти:

-самостійне виконання практичних завдань без використання зовнішніх джерел інформації (наприклад, окрім випадків дозволених викладачем, підготовки практичних завдань);

-списування під час проходження практики заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів);

-самостійне виконання практичних завдань та коректне оформлення посилань на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей.

Політика щодо дотримання принципів та норм етики та деонтології здобувачами вищої освіти:

-дії у професійних і навчальних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики та деонтології;

-дотримання правил внутрішнього розпорядку коледжу, принципів толерантності, доброзичливості та виваженості у спілкуванні зі студентами та викладачами, пацієнтами, медичним персоналом закладів охорони здоров'я;

-усвідомлення значущості прикладів людської поведінки відповідно до норм академічної доброчесності та медичної етики.

Політика щодо відвідування медсестринської переддипломної практики здобувачами вищої освіти:

-присутність на переддипломній практиці є обов'язковою (окрім випадків за поважною причиною).

Політика дедлайну та відпрацювання здобувачами вищої освіти:

-відпрацювання пропущених годин відбувається за розпорядженням завідувача практичного навчання;

-відпрацювання пропущених годин відбувається у відповідному відділенні лікувально-профілактичного закладу.

4. Порядок відпрацювання пропущених годин переддипломної практики

-Пропуск з переддипломної практики, незалежно від причини пропуску, а саме з поважної (хвороба, участь у заходах спортивно-масового та культурно-просвітницького характеру, відрядження на олімпіаду або наукову студентську конференцію) та без

поважної причини, студент відпрацьовує за розпорядженням завідувача практичного навчання.

-Відпрацювання пропущених годин з поважної ти неповажної причин відбувається у відповідному відділенні лікувально-профілактичного закладу

Відпрацювання пропущених занять проводиться з відміткою на бланку дозволу. Дозвіл на відпрацювання пропущених занять з неповажних причин дійсний до завершення терміну практики.

-У випадку, коли студент не встигає відпрацювати пропущені години з будь-якої причини до завершення терміну практики, він не допускається до здачі модулю з медсестринської переддипломної практики.

-При виникненні заборгованості з будь-яких причин студент повинен повторно пройти переддипломну практику.

5. Анотація до дисципліни

Проведення переддипломної практики регламентується навчальним планом, програмою практики, діючими наказами Міністерства освіти і науки та Міністерства охорони здоров'я України, Положенням про проведення практики.

Медсестринська переддипломна практика є завершальною нормативною дисципліною для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Спеціальності 223 Медсестринство освітньо-професійної програми «Сестринська справа», яка проводиться в II семестрі в обсязі 4 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).

Під час проходження практики 1/2 від загального обсягу часу виділяється на самостійну роботу, яка включає удосконалення практичних навичок, роботу в бібліотеці, оформлення в письмовому вигляді медсестринської документації для здійснення медсестринської процесу та санітарно-освітню роботу. Переддипломна практика проводиться на базах стаціонарів терапевтичного, хірургічного і педіатричного профілів лікувально-профілактичних установ, затверджених наказами Департаменту охорони здоров'я Чернівецької обласної держадміністрації та міського управління охорони здоров'я, відповідно до вимог програми. Педагогічна практика проводиться на базі медичного коледжу, навчальних кімнат ЛПУ.

6. Розподіл годин медсестринської переддипломної практики

За навчальним планом тривалість медсестринської переддипломної практики становить:

№ з/п	Відділення	Кількість днів/тижнів	Всього годин	Робота у відділенні	Самостійна робота
1	Педагогічна практика	5/1	30	15	15
2	Терапевтичного профілю	5/1	30	15	15
3	Хірургічного профілю	5/1	30	15	15
4	Педіатричного профілю	5/1	30	15	15
	Всього	4 тижні	120	60	60

7. Мета та завдання навчальної дисципліни

7.1. Головна мета вивчення даної дисципліни: формування практичної спрямованості підготовки бакалаврів медсестринства.

Мета практики полягає в узагальненні та вдосконаленні здобутих знань, практичних умінь та навичок, формуванні спеціальних професійних знань, вмінь їх практично застосувати, оволодінні студентами сучасними методами, формами організації та знаряддями праці в галузі їх професії, формування у них на базі одержаних в коледжі знань, професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних виробничих умовах, оволодіння професійним досвідом, виховання потреби систематично поновлювати свої знання, вести наукові дослідження та творчо застосовувати отримані знання в практичній діяльності.

7.2. Основні завдання навчальної дисципліни спрямовані на досягнення результатів навчання:

- оволодіти методикою педагогічного спілкування;
- засвоїти зміст навчання в медсестринській справі, застосовувати методи навчання, обираючи оптимальний;
- оцінювати ефективність та результативність навчального процесу; - знати правові аспекти організації хірургічної, терапевтичної, педіатричної допомоги;
- володіти хірургічною, терапевтичною, педіатричною термінологією;
- брати участь у практичній організації роботи хірургічного, терапевтичного, педіатричного стаціонару та спеціалізованих відділень;
- застосовувати стратегію сестринської допомоги пацієнтам які лікуються в спеціалізованих хірургічних, терапевтичних, педіатричних відділеннях;
- оволодіти вмінням надання невідкладної допомоги; - використовувати медсестринського процесу в роботі з пацієнтами.

7.3. У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані **компетентності:**

Інтегральні: бакалавр медсестринства здатний вирішувати практичні проблеми і задачі діяльності у галузі охорони здоров'я із застосуванням положень, теорій та методів фундаментальних, медичних та клінічних наук в умовах комплексності та невизначеності.

Загальні компетентності:

ЗК 03.Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

ЗК 04. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ЗК 05. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності

ЗК 06. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово

ЗК 08. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій

ЗК 09. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків

ЗК 10. Здатність приймати обґрунтовані рішення

ЗК 11. Здатність працювати в команді

ЗК 12. Навички міжособистісної взаємодії

Здатність діяти на основі дотримання техніки безпеки **Спеціальні**

(фахові, предметні) компетентності:

СК 1 .Здатність застосовувати професійні та правові стандарти в повсякденній медсестринській практиці

СК 2. Здатність розпізнавати й інтерпретувати ознаки здоров'я і його змін, хвороби чи інвалідності (оцінка/діагноз), обмежень можливості повноцінної життєдіяльності і визначати проблеми пацієнтів при різних захворюваннях та станах

СК 3. Задоволення потреб пацієнта/клієнта протягом різних періодів усього життя (включаючи процес вмирання) шляхом планування, допомоги і виконання медсестринських втручань, оцінки та корекції індивідуальних планів догляду, створених у співпраці з пацієнтом/клієнтом, особами, що доглядають, членами сім'ї та іншими медичними і соціальними працівниками

СК 4. Застосування медсестринських навичок (вмінь), медичних засобів, втручань та дій для забезпечення пацієнтові/клієнтові гідного ставлення, приватності/інтимності, конфіденційності, захисту його прав, фізичних, психологічних та духовних потреб на засадах транскультурального медсестринства, толерантної та неосудної поведінки

СК 5. Здатність ефективно застосовувати сукупність медсестринських навичок (вмінь), медичних засобів, втручань та дій для забезпечення догляду на основі холістичного (цілісного) підходу, враховуючи задоволення потреб пацієнта у комфорті, харчуванні, особистій гігієні та здатності особи задовольняти свої щоденні потреби

СК 6. Здатність ефективно застосовувати сукупність медсестринських навичок (вмінь), медичних засобів, втручань та дій при оцінці функціонального стану пацієнтів/клієнтів, підготовці їх до діагностичних досліджень та заборі біологічного матеріалу для лабораторних досліджень.

СК 7. Збереження власного здоров'я фахівця при здійсненні догляду, виконанні маніпуляцій та процедур, при переміщенні і транспортуванні пацієнта/клієнта

СК 8. Профілактична діяльність медичної сестри, направлена на збереження і зміцнення здоров'я, попередження захворювань й інформування та навчання пацієнта та членів його родини

СК 9. Здатність здійснювати організацію, впровадження та контроль медсестринського процесу в паліативній та хоспісній допомозі.

СК 11. Здатність проводити медичну та соціальну реабілітацію з метою відновлення здоров'я населення

СК 12. Здатність орієнтуватися у визначенні групової належності лікарських засобів, особливостях їх фармакокінетики та фармакодинаміки

СК 13. Здатність виявляти зв'язок клінічних проявів захворювань з результатами додаткових методів дослідження

СК 14. Здатність організувати та надавати невідкладну допомогу при різних гострих станах

Здатність здійснювати організацію, впровадження та контроль медсестринського процесу.

7.4. У результаті вивчення навчальної дисципліни:

7.4.1. Педагогічна практика

Студент повинен знати:

1. Умови ефективного спілкування
2. Умови ефективного навчання
3. Етапи навчального процесу в медсестринській справі
4. Сучасні педагогічні технології

5. Основи психології навчання, дидактику навчання 6. Принципи, функції та методи навчання. **Студент повинен вміти:**

1. Володіти технікою педагогічного спілкування
2. Визначати зміст навчання в медсестринській справі
3. Застосовувати методи навчання, обираючи оптимальний
4. Оптимально організувати процес навчання
5. Проектувати процес навчання в конкретних формах
6. Оцінювати ефективність та результативність навчального процесу
7. Проводити теоретичне та практичне навчання студентів з основ медсестринської справи з метою підготовки молодших спеціалістів

7.4.2. Клінічне медсестринство у внутрішній медицині

Студент повинен знати:

1. Організацію роботи загальних та спеціалізованих терапевтичних стаціонарів
2. Роль та посадові обов'язки головної та старшої медичної сестри терапевтичного відділення
3. Технології та стандарти організації та виконання робіт маніпуляційними і палатними медичними сестрами
4. Нормативні документи МОЗ України, які регламентують роботу терапевтичних відділень
5. Правила техніки безпеки
6. Профілактику внутрішньолікарняної інфекції
7. Показання до госпіталізації в спеціалізовані терапевтичні стаціонари
8. Невідкладну медичну допомогу при критичних станах
9. Сучасні медсестринські моделі
10. Принципи дієтотерапії в клініці внутрішніх хвороб
11. Принципи лікування та медсестринського догляду в стаціонарі терапевтичного профілю відповідно до патології
12. Основні принципи фармакології **Студенти повинен уміти:**

1. Володіти навичками професійного спілкування
2. Обробляти і аналізувати звітну та облікову документацію ЛПЗ
3. Здійснювати інфекційний контроль в ЛПЗ
4. Створювати безпечне лікарняне середовище
5. Здійснювати контроль за правилами зберігання та витратами медикаментів, дезінфекційних засобів
6. Організувати зберігання товарів медичного призначення, предметів догляду за пацієнтами та лікарських засобів
7. Проводити суб'єктивне та об'єктивне обстеження пацієнта з метою оцінки стану здоров'я
8. Виставляти медсестринський діагноз
9. Здійснювати медсестринський процес у загальних та спеціалізованих терапевтичних стаціонарах за моделлю В. Хендерсон

7.4.3. Клінічне медсестринство в хірургії Студенти

повинен знати:

1. Нормативні документи МОЗ України, які регламентують роботу стаціонарів хірургічного профілю
2. Особливості організації роботи медичних сестер-бакалаврів у спеціалізованих хірургічних відділеннях
3. Організацію роботи і завдання персоналу операційної
4. Хірургічний інструментарій, шовний матеріал та їх застосування
5. Методи стерилізації, оцінка якості
6. Види хірургічних втручань
7. Вимоги техніки безпеки при роботі в операційних
8. Профілактику внутрішньолікарняної інфекції
9. Лікувально-охоронний режим в хірургічній клініці
10. Принципи лікування та медсестринського догляду в стаціонарі хірургічного профілю відповідно до патології
11. Мету, завдання та особливості медсестринського догляду за пацієнтами при різних видах оперативних втручань
12. Принципи дієтотерапії в клініці хірургічних хвороб
13. Основні принципи фармакотерапії **Студент повинен уміти:**
 1. Виконувати медсестринські маніпуляції в хірургії
 2. Здійснювати медсестринський процес у пацієнтів хірургічного відділенні 3. Проводити передопераційну підготовку пацієнтів 4. Проводити діагностику у випадках:
 - гострого живота
 - погіршення стану пацієнта при хірургічній патології
 - ранніх та пізніх післяопераційних ускладненнях
 - внутрішній та зовнішній кровотечі
 - травмах
 - опіках та відмороженнях
 - килах
 - гнійно-запальних захворюваннях
 5. Проводити клініко-лабораторну оцінку гемостазіологічного стану

7.4.4. Клінічне медсестринство в педіатрії **повинен знати:**

Студент

1. Особливості організації роботи медичних сестер-бакалаврів дитячих відділень та лікарень
2. Організацію роботи, санітарно-гігієнічний режим дитячих відділень та лікарень
3. Організацію догляду за доношеними та недоношеними немовлятами у відділенні новонароджених
4. Структуру, завдання відділення патології новонароджених
5. Нормативні документи МОЗ України, які регламентують роботу дитячого стаціонару та поліклініки
6. Знати правові аспекти роботи медсестри з дітьми та їх родиною
7. Правила техніки безпеки
8. Фізіологічні стани новонароджених
9. Показання до госпіталізації новонароджених

10. Принципи дієтотерапії в клініці педіатричних хвороб
 11. Фармакотерапію у дитячому віці
 12. Невідкладну медичну допомогу в клініці дитячих хвороб **Студент повинен уміти:**
 1. Володіти навичками медсестринських маніпуляцій в педіатрії 2.
- Проводити діагностику у типових випадках педіатричної патології:
- гострі розлади травлення у дітей раннього віку
 - захворювання органів дихання у дітей різного віку
 - дитячі інфекції
 - захворювання серцево-судинної системи
 - захворювання системи крові
 - захворювання нирок та сечовидільної системи
3. Ставити медсестринський діагноз
 4. Здійснювати медсестринський процес в педіатричній практиці

7.4.5. Форми та система забезпечення якості сформованих компетентностей та результатів навчання

Програмними результатами навчання, визначеними ОПП Сестринська справа спеціальністю 223 Медсестринство є:

ПРН 1. Проводити медсестринське суб'єктивне й об'єктивне обстеження різних органів, систем пацієнта та оцінювати отримані дані в умовах закладів охорони здоров'я, вдома, шляхом спілкування з пацієнтами різних вікових груп, їх родичами, хворою дитиною чи її батьками; уміти збирати скарги, анамнез захворювання та життя, алергологічний та епідеміологічний анамнез, оцінювати анамнестичні дані.

ПРН 2. Проводити медсестринську діагностику, виявляти та оцінювати проблеми пацієнта в умовах закладів охорони здоров'я, непередбачуваних обставин та вміти: виявляти дійсні проблеми пацієнта; оцінювати їх першочерговість, установлювати медсестринський діагноз.

ПРН 3. Планувати медсестринські втручання в умовах закладів охорони здоров'я, вдома, непередбачуваних обставин та вміти складати план медсестринських втручань для вирішення дійсних та супутніх проблем пацієнтів різного віку; здійснювати взаємозалежні медсестринські функції.

ПРН 4. Демонструвати вміння керувати медсестринським персоналом в умовах закладів охорони здоров'я та відповідно до посадових обов'язків з метою дотримання санепідрезиму вміти: проводити навчання молодшого медперсоналу з питань виконання функціональних обов'язків та ОП; контролювати роботу молодшого медперсоналу та дотримання ним правил техніки безпеки, виконання правил внутрішнього розпорядку персоналом та пацієнтами, дотримання заходів сангірежиму в палатах та медичних кабінетах.

ПРН 5. Здійснювати медсестринське адміністрування щодо підвищення ефективності роботи медичної установи та вміти: приймати управлінські рішення, забезпечувати їх виконання на основі застосування моделей медсестринського керівництва; забезпечувати виконання наказів та постанов з питань ОЗ; оволодіти функціональними обов'язками керівника медсестринських служб; знати порядок проведення ліцензування та акредитації закладів охорони здоров'я, лабораторій різного профілю.

ПРН 6. Забезпечувати здоровий психологічний мікроклімат у колективі, використовуючи принципи медсестринської етики та деонтології, правила міжособового спілкування та вміти: спілкуватися з пацієнтом та членами його сім'ї, медперсоналом; вирішувати етичні, деонтологічні проблеми в процесі роботи з пацієнтом та членами його родини; розглядати, аналізувати в колективі професійні помилки; проводити навчання для молодшого й технічного персоналу.

ПРН 7. Брати участь у забезпеченні спостереження за здоровим та перехворілим населенням, його реабілітації, ДО в умовах закладів охорони здоров'я, вдома, громаді та користуючись чинними наказами МОЗУ вміти: вести ДО населення; робити розрахунок та аналіз статистичних показників ефективності диспансеризації; проводити роз'яснювальну роботу серед пацієнтів різних диспансерних груп; вести облік груп здоров'я; розраховувати та оцінювати окремі показники комплексної дії мікроклімату на організм людини; визначати етапи медико-соціальної реабілітації пацієнта, завдання до кожного етапу; складати комплекс реабілітаційних заходів залежно від профілю, перебігу, періоду захворювання; проводити перепис дитячого населення.

ПРН 8. Виконувати медичні маніпуляції з метою забезпечення санітарнопротиепідемічного режиму, стабілізації функціонального стану організму, особистої гігієни, харчування пацієнта.

ПРН 9. Демонструвати вміння ефективної професійної комунікації в усній, письмовій формах українською та іноземною мовами для реалізації академічної мобільності, ефективного обміну професійною інформацією.

ПРН 10. Застосовувати широкий спектр клінічних умінь й сучасних інноваційних діагностичних та лікувальних технологій з метою безпечного пацієнтоцентрованого догляду відповідно до клінічних протоколів та правових стандартів медсестринства.

ПРН 11. Інтерпретувати та враховувати у клінічній практиці особливості клінічної фармакокінетики, фармакодинаміки, побічної дії та взаємодії основних груп лікарських засобів.

ПРН 12. Виписувати, зберігати та використовувати основні параметри фармакокінетики фармакологічних засобів з метою їх раціонального призначення.

ПРН 13. Правильно організовувати зберігання та транспортування фармацевтичних товарів; прогнозувати можливі зміни їх хімічної структури та фізико-хімічних властивостей під впливом факторів зовнішнього середовища в процесі транспортування, зберігання та експлуатації.

ПРН 14. Вміти підготувати пацієнта, здійснити забір і скерування біологічного матеріалу на лабораторне та інструментальне дослідження.

ПРН 15. Використовувати прості і доступні під час масових обстежень і спостережень методи, апаратуру біохімічного аналізу; володіти найбільш поширеними методиками біохімічного обстеження організму людини.

ПРН 16. Проводити економічний аналіз у системі охорони здоров'я, зокрема системний аналіз основних проблем охорони здоров'я; здійснювати маркетингове дослідження ринку медичних послуг.

ПРН 17. Вміти оцінювати економічну ефективність у системі охорони здоров'я; аналізувати процес планування та фінансування в системі охорони здоров'я.

ПРН 18. Надавати екстрену долікарську медичну допомогу на підставі діагнозу гострого невідкладного стану, а також в надзвичайних ситуаціях у мирний та воєнний час.

ПРН 19. Практикувати застосування ефективних поведінкових стратегій на індивідуальному/сімейному/суспільному рівнях для покращення стану здоров'я шляхом впливу на спосіб життя та заохочення до самостійного догляду індивідуальних осіб та сімей.

ПРН 20. Своєчасно та належно вести медсестринську документацію відповідно до чинного законодавства, використовуючи необхідні комп'ютерні технології, здійснювати моніторинг та аналіз документації.

Міжпредметні зв'язки (пререквізити):

- ретроспективні: українська мова за професійним спрямуванням, менеджмент та лідерство в медсестринстві, обстеження та оцінка стану здоров'я людини, клінічне медсестринство у внутрішній медицині, клінічне медсестринство в хірургії, клінічне медсестринство в педіатрії, основи охорони праці в галузі

8. Короткий зміст програми медсестринської переддипломної практики

Модуль 1. Медсестринська переддипломна практика

Змістовий модуль 1. Педагогічна практика. Робота в медичному коледжі

Робочі місця студентів: кабінет доклінічної практики / навчальна кімната на базі ЛПУ (2 дні), тренажерний кабінет (1 день), науково-медична бібліотека, бібліотека коледжу (1 день), методичний кабінет (1 день).

Робота студентів у навчальному закладі регламентується посадовими обов'язками викладача з основ медсестринства і повинна бути спрямована на самостійне виконання обов'язкових практичних навичок.

Студенти працюють з навчальною програмою з основ медсестринства, навчально-методичною документацією, з науковою медичною та педагогічною літературою, готують методичні вказівки навчальної практики та лекцій, вчаться заповнювати навчальну документацію, відвідують заняття викладачів.

Змістовий модуль 2. Клінічне медсестринство у внутрішній медицині. Робота в стаціонарі

Робота студентів у відділенні регламентується посадовими обов'язками на кожному робочому місці і повинна бути спрямована на самостійне виконання обов'язкових практичних навичок, здійснення медсестринського процесу у відділеннях терапевтичного профілю за моделлю В.Хендерсон.

Студенти самостійно проводять огляд і оцінку стану здоров'я пацієнта, виявляють проблеми пацієнта та формулюють медсестринський діагноз, складають план медсестринського догляду та виконують його, оцінюють якість та ефективність медсестринських втручань, надають невідкладну медичну допомогу при критичних станах, документують медсестринський процес, проводять наукові дослідження з проблем медсестринства у внутрішній медицині з відповідним оформленням їх результатів.

Змістовий модуль 3. Клінічне медсестринство в хірургії. Робота в стаціонарі

Робота студентів у відділенні регламентують посадовими обов'язками на кожному робочому місці і повинна бути спрямована на самостійне виконання обов'язкових практичних навичок, здійснення медсестринського процесу у відділеннях хірургічного профілю а моделлю В.Хендерсон.

Студенти самостійно проводять огляд і оцінку тяжкості пацієнтів, виявляють проблеми пацієнта формулюють медсестринський діагноз та здійснюють медсестринський процес, надають медичну допомогу при невідкладних станах, документують медсестринський процес, проводять наукові дослідження з проблем клінічного медсестринства в хірургії з відповідним оформленням їх результатів.

Змістовий модуль 4. Клінічне медсестринство в педіатрії. Робота в стаціонарі

Робота студентів у відділенні регламентується посадовими обов'язками на кожному робочому місці і повинна бути спрямована на самостійне виконання обов'язкових практичних навичок, здійснення медсестринського процесу в педіатричній клініці за моделлю В.Хендерсон.

Студенти самостійно проводять огляд і оцінку стану здоров'я дітей різних вікових груп, особливості їх анатомо-фізіологічного розвитку, виявляють проблеми пацієнта та формулюють медсестринський діагноз, здійснюють медсестринський процес, надають медичну допомогу при невідкладних станах, документують медсестринський процес, проводять наукові дослідження з проблем клінічного медсестринства в педіатрії з відповідним оформленням їх результатів.

9. Календарно-тематичне планування медсестринської переддипломної практики:

№ з/п	Розділ практики	Зміст, місце проходження
Модуль 1. Медсестринська переддипломна практика		
Змістовий модуль 1	Педагогічна практика	5/1 тиждень 15 годин аудиторних - кабінет доклінічної практики - навчальна кімната на базі ЛПУ (2 дні) - тренажерний кабінет (1 день) - науково-медична бібліотека, бібліотека ВНЗ (2 дні) - методичний кабінет ВНЗ (1 день). 15 годин самостійної роботи
Змістовий модуль 2	Клінічне медсестринство у внутрішній медицині	5/1 тиждень 15 години в терапевтичному відділенні 15 годин самостійної роботи
Змістовий модуль 3	Клінічне медсестринство в хірургії	5 /1 тиждень 15 години в хірургічному відділенні 15 годин самостійної роботи
Змістовий модуль 4	Клінічне медсестринство в педіатрії	5 /1 тиждень 15 години в педіатричному відділенні 15 годин самостійної роботи
	Всього	4 тижні, 120 год.

	Вид контролю:	Модульний контроль
--	----------------------	---------------------------

9.1. Теми самостійної роботи студентів

Клінічне медсестринство у внутрішній медицині

1. Накази МОЗ України, які регламентують роботу медичної сестри стаціонару.
2. Невідкладна допомога, диференційований догляд при коматозних станах цукрового діабету.
3. Невідкладна допомога, диференційований догляд при гіпертонічному синдромі.
4. Особливості догляду за пацієнтами з набутим імунodefіцитом.
5. Особливості роботи медичної сестри з особами похилого віку. Психосоціальна реабілітація хворих.
6. Офіційні форми медичної документації в закладах охорони здоров'я України.
7. Перша долікарська допомога при отруєннях.
8. Професійні шкідливості в роботі медсестри, профілактика їх. Дотримання правил техніки безпеки.
9. Сестринський діагноз, його формування.
10. Сестринський процес в спеціалізованих клініках.
11. Синдром гострої лівошлуночкової недостатності.
12. Синдром пневмотораксу та гідротораксу.
13. Стандарти сестринської діяльності гастроентерологічного відділення.
14. Стандарти сестринської діяльності кардіологічного відділення
15. Застосування моделі В. Хендерсон в практичній діяльності медичної сестри.

Клінічне медсестринство в хірургії

1. Проблемні аспекти в діяльності середнього медичного персоналу в умовах домашнього нагляду за хірургічними хворими.
2. Основні принципи надання хірургічної допомоги населенню України та її правові аспекти. Класифікація хірургічної допомоги. Особливості організації роботи медичних сестер в загальнохірургічному та спеціалізованих хірургічних відділеннях (торакальне; нейрохірургічне; урологічне; проктологічне; ендокринної та лапароскопічної хірургії; травматологічне тощо). Медсестринський процес в хірургічних клініках
3. Хірургічна термінологія. Види хірургічних втручань. Хірургічний ризик. Передопераційна допомога та діагностика хірургічних захворювань. Передопераційна підготовка пацієнтів.
4. Організація роботи і завдання персоналу операційної. Хірургічний інструментарій, шовний матеріал. Техніка і хід операцій.
5. Операційна медсестра – асистент хірурга. Хірургічна рана. Принципи дренивання та декомпресії. Види, показання, та техніка виконання первинної та вторинної обробки рани.
6. Ранній післяопераційний період. Мета, завдання. та особливості сестринського догляду за хворими при різних видах оперативних втручань.
7. Ранні та пізні післяопераційні ускладнення. Парез кишківника. Інфекційний контроль в хірургічних клініках.

8. Пацієнт з супутніми порушеннями дихальної системи. Стратегія допомоги при критичних респіраторних станах. Неадекватне дихання, пневмоторакс, диспное, інфекція дихальних шляхів, респіраторний дистрес-синдром дорослих, обструктивні захворювання дихальних шляхів.
9. Сестринська допомога та тактика догляду за пацієнтом з хірургічною патологією та супутнім порушенням серцево-судинної діяльності (аритмії, порушення провідності, ішемія міокарду, інфаркт, кардіоміопатія, міокардит, вади серця та судин, гіпертензія, тромбоемболія).
10. Значення крові та кровотворних органів в хірургії. Клініко-лабораторна оцінка гемостазіологічного стану.
11. Діагностика внутрішньої та зовнішньої кровотечі.
12. Гемотрансфузія та інфузія, Покази, протипокази, техніка переливання, можливі ускладнення, профілактика ускладнень.
13. Кровозамінники, їх класифікація. Покази, протипокази, техніка переливання, можливі ускладнення, профілактика ускладнень.
14. Стратегія сестринської допомоги пацієнтам з порушеннями функції нирок та сечового міхура. Методи оцінки функції нирок та сечового міхура.
15. Медсестринська тактика при літіазі та уролітіазі, травмах сечостатевого апарату.

Клінічне медсестринство в педіатрії

1. Проблемні аспекти в діяльності середнього медичного персоналу в умовах домашнього нагляду за дітьми.
2. Основні принципи надання педіатричної допомоги населенню України та її правові аспекти. Класифікація педіатричної допомоги. Особливості організації роботи медичних сестер в педіатричному відділенні. Медсестринський процес в педіатричних клініках.
3. Пацієнт з супутніми порушеннями дихальної системи. Стратегія допомоги при критичних респіраторних станах. Неадекватне дихання, пневмоторакс, диспное, інфекція дихальних шляхів, респіраторний дистрес-синдром дорослих, обструктивні захворювання дихальних шляхів.
4. Значення крові та кровотворних органів в хірургії. Клініко-лабораторна оцінка гемостазіологічного стану. Діагностика внутрішньої та зовнішньої кровотечі.
5. Гемотрансфузія та інфузія, Покази, протипокази, техніка переливання, можливі ускладнення, профілактика ускладнень.
6. Стратегія сестринської допомоги дітям з порушеннями функції нирок та сечового міхура. Методи оцінки функції нирок та сечового міхура.
7. Медсестринська тактика при літіазі та уролітіазі, травмах сечостатевого апарату.
8. Гепатит А. Етіологія, епідеміологія, клініка, ускладнення, лікування. Догляд за дітьми. Заходи у вогнищі інфекції.
9. Гепатит В. Етіологія, епідеміологія, клініка, ускладнення, лікування. Догляд за дітьми. Заходи у вогнищі інфекції.
10. СНІД. Етіологія, епідеміологія, клініка, ускладнення, лікування. Догляд за дітьми.
11. Гостра дихальна недостатність. Причини, механізм розвитку. Надання невідкладної допомоги. Догляд за дитиною.
12. Синдром недостатності кровообігу. Причини, механізм розвитку. Надання невідкладної допомоги. Догляд за дитиною.

13. Гостра та хронічна ниркова недостатність. Надання невідкладної допомоги. Догляд за дитиною.
14. Судомний синдром. Причини, механізм розвитку. Клінічні прояви. Надання невідкладної допомоги на догоспітальному і госпітальному етапах. Догляд за дітьми.
15. Гіпертермічний синдром. Причини, механізм розвитку. Клінічні прояви. Надання невідкладної допомоги на догоспітальному і госпітальному етапах. Догляд за дітьми.

9.2. Індивідуальне навчально-дослідне завдання (есе, аналітичний огляд, аналіз проблеми)

З метою набуття студентами під час практики умінь та навичок самостійного розв'язання виробничих, педагогічних, діагностичних, контролюючих і організаційних завдань та активізації їх діяльності, розширення світогляду, підвищення ініціативи студентами пропонується виконати наступні індивідуальні завдання, а саме:

1. Публікація матеріалів в журналах (тези, статті)
2. Виступи на наукових конференціях
3. Виготворення ламінованих таблиць з відповідних тем, розділів дисципліни
4. Підбір відео- та аудіоматеріалів із розділів дисципліни
5. Складання кросвордів
6. Оформлення методичних матеріалів та інструкцій.
7. Виготворення тематичних санітарних бюлетенів (стендів, таблиць) за рекомендаціями методичних керівників практики.
8. Вивчення структури захворюваності в ЛПУ проходження практики, оформлення протоколів дослідження з обґрунтуванням висновків своїх спостережень.
9. Проведення профорієнтаційної роботи в лікувально-профілактичних установах за місцем проходження практики.
10. Проведення наукових досліджень з медсестринства та відповідне оформлення їх результатів (протоколи, тези, доповіді).

10. Методи контролю

При оцінюванні роботи студента протягом семестру враховується наступне:

- відвідування практики;
- ведення щоденників, медсестринської документації;
- активна та продуктивна участь на переддипломній практиці;
- вивчення базової та методичної літератури;
- своєчасна здача завдань самостійного опрацювання, індивідуальної роботи.

Контроль проходження практики: перевірка звітної документації на етапах проходження практики, виконання самостійної роботи та індивідуальних завдань.

Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз, виступ з доповіддю, виконання презентації за темою, самостійного опрацювання, виконання індивідуального дослідного завдання.

Модульний контроль: проводиться по завершенню переддипломної практики, що передбачає демонстрацію виконання однієї практичної навички з кожного змістового модуля.

До модульного контролю допускаються студенти, які пройшли програму практики в повному обсязі та за наявності відповідно оформленої звітної документації (щоденник, характеристики), виконана самостійна робота студента, зараховане індивідуальне завдання. Модуль визначається сумою балів змістових модулів.

11. Методи оцінювання:

Оцінювання медсестринської переддипломної практики є рейтинговим та визначається за результатами проведення модульного контролю.

Критерії оцінювання (розподіл балів, які отримують студенти) з медсестринської переддипломної практики.

Кожен змістовий модуль максимально оцінюється в **48 балів**, індивідуальні завдання – **8 балів**. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент – **200 балів**.

Критерії оцінювання визначаються за національною шкалою – «5», «4», «3», «2» та шкалою ECTS – A, B, C, D, E, FX, F (Табл.1, Табл.2, Табл.3, Табл. 4).

Таблиця 1. Шкала оцінювання: національна та ECTS

<i>Сума балів за всі види освітньої діяльності</i>	<i>Оцінка ECTS</i>	<i>Оцінка за національною шкалою</i>
180 – 200	A	відмінно
165 - 179	B	добре
150 - 164	C	
135 - 149	D	
120 - 134	E	задовільно
70 - 119	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 69	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Таблиця 2. Уніфіковані критерії оцінювання навчальних досягнень, знань та вмінь студентів

5 (відмінно)	A	Виставляється у випадку, коли студент правильно та у повному обсязі виконує практичні завдання різного ступеню складності
4,5 (дуже добре)	B	Виставляється у випадку, коли студент правильно виконує практичні завдання різного ступеню складності, але може допустити деякі неточності
4 (добре)	C	Виставляється за умови, коли студент виконує практичні завдання, відчувачи складнощі лише у найважчих випадках.
3,5 (більш ніж задовільно)	D	Виставляється студенту, який виконує практичні завдання, відчувачи складнощі у простих випадках
3 (задовільно)	E	Виставляється студенту, який виконує практичні завдання, допускаючи некритичні помилки

2 (незадовільно)	FX	Виставляється за умови, коли студент виконує практичні завдання, допускаючи критичні помилки
1 (незадовільно)	F	Виставляється за умови, коли студент не виконує практичні завдання, відмовляється відповідати

Таблиця 3. СХЕМА критеріїв оцінювання результатів виконання та захисту індивідуальних завдань (в балах ECTS)

<i>№ критерію</i>	<i>Критерії рейтингової оцінки</i>	<i>Max кількість балів ECTS</i>
1	Відповідність змісту виконаної роботи поставленому завданню та повнота його розкриття	3
2	Відповідність оформлення	2
3	Захист індивідуальної роботи: змістовність та глибина доповіді, повнота та логічність відповідей на запитання під час захисту	3
	Максимальна підсумкова оцінка	8

Оцінка модульного контролю конвертується у підсумкову.

Порядок оцінювання навчальних досягнень студентів у балах ECTS і порядок перерахунку традиційних оцінок у рейтингові бали ECTS показані у Табл.4.

Таблиця 4. Універсальна шкала перерахунку традиційних оцінок у рейтингові бали (200 балів)

Оцінка	Бали ECTS	Оцінка	Бали ECTS	Оцінка	Бали ECTS	Оцінка	Бали ECTS
5,00	200	4,18	167	3,35	134	2,52	101
4,98	199	4,15	166	3,32	133	2,50	100
4,95	198	4,12	165	3,30	132	2,47	99
4,93	197	4,10	164	3,27	131	2,45	98
4,90	196	4,07	163	3,25	130	2,42	97
4,88	195	4,05	162	3,22	129	2,40	96
4,85	194	4,02	161	3,20	128	2,37	95
4,83	193	4,00	160	3,17	127	2,35	94
4,80	192	3,98	159	3,15	126	2,32	93
4,77	191	3,95	158	3,12	125	2,30	92
4,75	190	3,92	157	3,10	124	2,27	91
4,73	189	3,90	156	3,07	123	2,25	90
4,70	188	3,87	155	3,05	122	2,22	89
4,68	187	3,85	154	3,02	121	2,20	88
4,65	186	3,82	153	3,00	120	2,18	87

4,63	185	3,80	152	2,97	119	2,17	86
4,60	184	3,77	151	2,95	118	2,15	85
4,58	183	3,75	150	2,92	117	2,10	84
4,55	182	3,72	149	2,90	116	2,07	83
4,53	181	3,70	148	2,87	115	2,05	82
4,50	180	3,67	147	2,85	114	2,02	81
4,48	179	3,65	146	2,82	113	2,00	80
4,45	178	3,62	145	2,80	112	1,97	79
4,43	177	3,60	144	2,77	111	1,95	78
4,42	176	3,57	143	2,75	110	1,92	77
4,38	175	3,55	142	2,72	109	1,90	76
4,4	174	3,52	141	2,70	108	1,87	75
4,32	173	3,50	140	2,67	107	1,85	74
4,30	172	3,47	139	2,65	106	1,82	73
4,28	171	3,45	138	2,62	105	1,8	72
4,25	170	3,42	137	2,60	104	1,77	71
4,22	169	3,40	136	2,57	103	1,75	70
4,20	168	3,37	135	2,55	102	1,72	69

Отримана на основі національних оцінок рейтингова оцінка в балах ECTS (200 балів) переводиться у європейські оцінки ECTS (A, B, C, D, FX, F) (Табл. 1, 2, 4).

Виставлення балів обов'язково супроводжується оцінювальними судженнями.
Загальна кількість балів Модулю не повинна перевищувати 200 балів.

12. Навчально-методичне забезпечення

1. Робоча навчальна програма

Щоденник медсестринської переддипломної практики

Підручники, посібники (у т. ч. електронний варіант, www.MOODLE)

Алгоритми практичних навичок відповідно до стандартів медсестринської діяльності (у т. ч. електронний варіант, www.MOODLE)

2. Навчально-методичне забезпечення: (у т. ч. електронний варіант, www.MOODLE)

- Комп'ютерні презентації, мультимедійні матеріали

- Відеоматеріали

- Ілюстративний матеріал

- Каталоги ресурсів

- Медсестринська документація

13. Перелік практичних навичок 13.1. Педагогічна практика

1. Вивчення навчально-методичного комплексу з „Основ медсестринства”.

2. Вивчення посадових обов'язків викладача коледжу.

3. Вивчення організації навчального процесу з „Основ медсестринства”.
4. Участь в проведенні навчальної практики з „Основ медсестринства”.
5. Участь в проведенні лекційних занять з „Основ медсестринства”.
6. Робота по опрацюванню практичних навичок в кабінеті доклінічної практики.
7. Ознайомлення з документацією по проведенню виробничої та переддипломної практики студентів коледжу.
8. Проведення контролю відвідування студентами баз виробничої та переддипломної практики.
9. Підготовка методичних вказівок навчальної практики для викладачів з „Основ медсестринства”.
10. Підготовка методичної розробки лекційних занять для викладачів з „Основ медсестринства”.
11. Розробка унаочнення проведення навчальної практики в кабінеті доклінічної практики
12. Участь в підготовці презентацій.
13. Вивчення ролі та місця методичного кабінету в діяльності коледжу в сфері надання освітніх послуг.
14. Вивчення посадових обов’язків методиста методичного кабінету коледжу.
15. Вивчення посадових обов’язків бібліотекаря наукової бібліотеки.
16. Проведення обліку навчальної, наукової, суспільно-політичної та художньої літератури у бібліотеці.
17. Прийом та видача літератури студентам.
18. Участь в проведенні освітницької та пропагандиської роботи бібліотеки.
19. Підготовка матеріалів для проведення санітарно-освітницької роботи в лікувальнопрофілактичних закладах з проблем: *здорового способу життя та психічного здоров’я*.
20. Підготовка матеріалів для проведення санітарно-освітницької роботи в лікувальнопрофілактичних закладах з проблем: *гігієни людини та гігієни житла*.
21. Підготовка матеріалів для проведення санітарно-освітницької роботи в лікувальнопрофілактичних закладах з проблем: *планування сім’ї*.

13.2. Клінічне медсестринство у внутрішній медицині

1. Проводити суб’єктивне і об’єктивне обстеження пацієнта.
2. Ставити медсестринський діагноз згідно з таксономії лікарських діагнозів NANDA.
3. Здійснювати медсестринський процес у загальних та спеціалізованих терапевтичних стаціонарах.
4. Діагностувати типові випадки терапевтичної патології:
 - захворювання органів дихання (пневмонії, бронхіальна астма, гострий обструктивний бронхіт, туберкульоз);
 - серцево-судинна патологія (гіпертонічна криза, інфаркт міокарду, гостре порушення серцевого ритму, ішемічна хвороба серця, вади серця);
 - захворювання органів травлення (гастрити, виразкова хвороба шлунку та дванадцятипалої кишки, панкреатит, гепатит та цироз печінки, печінкова недостатність, печінкова кома);
 - захворювання нирок та сечовидільної системи (гломерулонефрит, пієлонефрит, нирковокам’яна хвороба);

- гематологічні захворювання (анемії, лейкози, тромбоцитопенії, гемофілія);
 - дифузні захворювання сполучної тканини;
 - захворювання ендокринної системи (цукровий діабет, діабетична та гіпоглікемічна кома, хвороби гіпофізу та щитоподібної залози); - хвороби обміну речовин;
 - професійні захворювання.
5. Надавати невідкладну медичну допомогу в клініці терапевтичного профілю при:
- захворюваннях органів дихання;
 - серцево-судинній патології;
 - печінковій комі, печінковій кольці;
 - гострій нирковій недостатності, нирковій кольці, уремії; - гематологічних захворюваннях; - діабетичній та гіпоглікемічній комі.
6. Проводити наукові дослідження з проблем клінічного медсестринства у внутрішній медицині та відповідно оформляти їх результати

13.3. Клінічне медсестринство в хірургії

1. Проводити суб'єктивне і об'єктивне обстеження пацієнта.
2. Ставити медсестринський діагноз згідно з таксономією медсестринських діагнозів NANDA.
3. Здійснювати медсестринський процес у хірургічних клініках.
4. Діагностувати типові випадки хірургічної патології:
 - гострий живіт;
 - парез кишківника;
 - ранні та пізні післяопераційні ускладнення;
 - внутрішні та зовнішні кровотечі;
 - травми;
 - кили;
 - опіки та відмороження;
 - гнійно-запальні захворювання.
5. Надавати невідкладну медичну допомогу в клініці хірургічного профілю при патології:
 - гострий живіт;
 - парез кишківника;
 - внутрішні та зовнішні кровотечі;
 - травми;
 - кили;
 - опіки та відмороження;
 - гнійно-запальні захворювання.
 - ранні та пізні післяопераційні ускладнення.
6. Проводити наукові дослідження з проблем медсестринства в хірургії та відповідно оформляти їх результати.

13.4. Клінічне медсестринство в педіатрії

1. Проводити суб'єктивне та об'єктивне обстеження пацієнтів різних вікових груп.
2. Ставити медсестринський діагноз згідно з таксономією медсестринських діагнозів NANDA.

3. Здійснювати медсестринський процес у педіатричних хворих.
4. Діагностувати типові випадки педіатричної патології: - гострі розлади травлення у дітей раннього віку;
 - захворювання органів дихання у дітей різного віку;
 - дитячі інфекції;
 - захворювання серцево-судинної системи;
 - захворювання системи крові;
 - захворювання нирок та сечовидільної системи.
5. Надавати невідкладну допомогу в клініці дитячих хвороб при патології:
 - захворювання органів дихання у дітей різного віку;
 - гіпокальціємічний синдром;
 - дитячі інфекції;
 - захворювання серцево-судинної системи;
 - захворювання системи крові;
 - носова кровотеча;
 - захворювання нирок та сечовидільної системи; - токсичні ураження ЦНС.
6. Проводити наукові дослідження з проблем клінічного медсестринства в педіатрії та відповідно оформляти їх результати.

14. ПЕРЕЛІК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

Рекомендована література:

1. Актуальні питання педіатрії За ред. В.В. Бережного — К. Здоров'я, 2006.
2. Антропова Т.О. Обстеження та визначення стану здоров'я: Підручник / Т.О. Антропова та ін. — К.: Медицина, 2006. — 352 с.
3. Губенко І.Я., Шевченко О.Т., Бразалій Л.П., Апшай В.Г. Медсестринський процес: Основи сестринської справи та клінічного медсестринства. — К.: Здоров'я, 2001. — 208 с.
4. Касевич Н.М. Практикум із сестринської справи: Навч. посібник. — К.: Здоров'я, 2005. — 464 с.
5. Ковальчук О.Л., Сабадишин Р.О., Маркович С.В. Медсестринство в хірургії. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2002. — 480 с.
6. Медсестринський догляд за пацієнтом: Стандарти медсестринських процедур, маніпуляцій та планів догляду і навчання: навч. посібник / І.Я. Губенко, О.Т.Шевченко, Л.П.Бразалій, В.Г.Апшай. — К.: Медицина, 2008. — 304 с.
7. Медсестринство в педіатрії / За ред. В.С. Тарасюка. —К.: Здоров'я, 2001.
8. Методические рекомендации по применению дезинфицирующих средств, разрешенных к применению в Украине. — Одесса, 2005.
9. Наказ МОЗ і АМН України від 02.04.2002, № 127/18 “Інструкція про порядок проведення діагностики лікарської алергії”.
10. Основи догляду в домашніх умовах: Навч. посібник для патронажних медичних сестер/За заг. ред. І.Т. Усіченка, А.В. Царенка, С.А. Місяка. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2000 — 372 с.
11. Пономаренко В.М. Реорганізація первинної медико-санітарної допомоги населенню на засадах загальної лікарської практики/сімейної медицини: інструктивно-методичні матеріали для сімейного лікаря. — К., 2001. — 172 с.
12. Пропедевтика внутрішніх хвороб з доглядом за терапевтичними хворими / За заг. ред. д-р мед. наук, проф. А.В. Єпішина. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2001.
13. Файник А.Ф., Бродик О.В. Невідкладні стани в клініці внутрішніх захворювань. — Львів: Фенікс, 2002.

14. Шегедин М.Б., Шуляр І.А. та ін. Медсестринство в терапії. — Дрогобич: Відродження, 2006.
 15. Ваврик Ж.М. Лекції з хірургії. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2000. — 444 с.
 16. Ковальчук Л.Я. та ін. Анестезіологія, реаніматологія та інтенсивна терапія невідкладних станів: Навч. посібник. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2003. — 324с.
 17. Кудрявцева Т.О. Сестринський процес: етапи, зміст, документація: Навч.-метод. посібник. — К.: Здоров'я, 2001. — 96 с.
 18. Тарасюк В.С. Ріст і розвиток людини. — К.: Здоров'я, 2002. — 272 с.
 19. Шевченко О.Т. Психологія кризових станів: Навч. посібник.— К.: Здоров'я, 2005 — 120 с.
- Електронні ресурси:**
1. Міністерство охорони здоров'я України. Трансформація системи. [Електронний ресурс]. — Шлях доступу: <https://moz.gov.ua/plan-reform>
 2. Міністерство охорони здоров'я України. Медичним працівникам. [Електронний ресурс]. — Шлях доступу: <https://moz.gov.ua/medichnim-pracivnikam>
 3. Всесвітня організація охорони здоров'я в Україні [Електронний ресурс]. — Шлях доступу: <https://www.who.int/countries/ukr/ru/>
 4. Веб- сайт Чернівецького медичного коледжу Буковинського державного медичного університету. https://www.Chern_medcollege@ukr.net,
 5. Навчальні матеріали для студентів Чернівецького медичного коледжу Буковинського державного медичного університету: www.MOODLE
 6. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII (ст. 16). [Електронний ресурс] – режим доступу http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T141556.html.
 7. Наказ МОН України від 05.12.18р. № 1344. «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 223 «Медсестринство» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти». [Електронний ресурс] – режим доступу <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchaosvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/223-medsestrinstvo-bakalavr.pdf>.
 8. Наказ МОЗ України від 01.06.2013 р. «Про затвердження протоколів медичної сестри (фельдшера, акушерки) з догляду за пацієнтом та виконання основних медичних процедур та маніпуляцій». [Електронний ресурс] – режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0460282-13>.